

потерпілого в доказуванні на стадії досудового розслідування за чинним законодавством є об'ємним та деталізованим поняттям. Даний учасник кримінального провадження наділений вичерпним переліком прав та суттєво може впливати на подальший хід справи.

Література

1. Буртовий М.О. Правовий статус потерпілого в кримінальному процесі України: проблеми та перспективи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2021. Т. 2, № 54. С. 127–131.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top> (дата звернення: 03.04.2023).

3. Хабло О.Ю., Конюшенко Я.Ю., Чурікова І.В. Кримінальний процес: мультимедійний начальний посібник. Національна академія внутрішніх справ, 2016. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/public_html/info/utors.html (дата звернення: 03.04.2023).

4. Абламський С.Є. Захист прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному провадженні: монографія / за ред. д-ра юрид. наук., проф. О.О. Юхна. Харків, 2015. 240 с.

5. Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів: Постанова Пленуму Верховного суду України від 02 лип. 2004 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/0013700-04#Text> (дата звернення: 03.04.2023).

УДК 343.98(043.2)

Денисов Г.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Ланцедова Ю.О., к.ю.н., доцент

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Розробка та систематизація засобів і методів збору доказів, організації і планування розслідування злочинів пов'язані з ім'ям австрійця за походженням, викладача університету у Чернівцях Ганса Гросса. Саме його «Керівництво для судових слідчих, чинів жандармерії і поліції» (1892 рік) стало основою методики розкриття та розслідування ряду тяжких злочинів. До речі, вперше введений ним у користування наприкінці ХІХ століття термін «криміналістика» доповнив не менш популярні на той час терміни «поліцейська техніка», «наукова поліція» тощо, в яких теж доволі зрозуміло

визначалася суть призначення криміналістичних знань. Принагідно зазначити, що і на теренах України початок активному впровадженню досягнень науки і техніки у процес розкриття та розслідування злочинів поклали саме поліцейські підрозділи кримінальної реєстрації. Перший такий підрозділ – антропометричний кабінет при київській міській розшуковій поліції – засновано 14 квітня 1902 року. А вже з 1 січня 1904 року тут починає функціонувати дактилоскопічне бюро – перший криміналістичний підрозділ нового типу. Ці події пов'язані з діяльністю талановитого криміналіста-практика Георгія Михайловича Рудого, який у 1901–1907 роках завідував розшуковою частиною київської міської поліції. [2, ст. 256-259]. У 1908 році географія криміналістичних установ набуває поширення: у структурі розшукових відділень поліції Києва, Одеси, Харкова, Катеринослава, Єлизаветграда, Житомира, Кам'янця-Подільського, Полтави, Кременчука, Бердичева, Херсона, Сімферополя, Керчі і Чернігова утворюються довідково-реєстраційні бюро, до основних завдань яких входила реєстрація злочинців, систематизація відомостей про них, ідентифікації особи, а також дослідження речових доказів. Нові підрозділи застосовували методику опису прикмет злочинців за системою словесного портрету, здійснювали реєстрацію правопорушників шляхом фотографування, антропометричних вимірювань та дактилоскопіювання, а також вели картковий розшуковий алфавіт, альбом злочинців і осіб «порочної поведінки», формували колекцію почерків, знарядь злочинів, злочинних інструментів і шахрайських пристроїв тощо.

Поява криміналістики безпосередньо в Україні пов'язана з 1910 р., коли в Харківському університеті професор кримінального права і судочинства А.Д. Кисельов, спираючись на досвід роботи паризького Бюро судової ідентифікації, яким керував А. Бертильон, став навчати студентів основам нового для того часу криміналістичного знання. Варто зауважити, що значною подією на шляху впровадження наукових методів дослідження речових доказів, зокрема у кримінальних справах, було утворення у 1914 році Кабінету науково-судової експертизи при прокурорів Київської судової палати. Важливо знати, що велике значення для розвитку криміналістики в Україні також мали роботи професора М.С. Бокаріуса [2, ст. 278-279].

Значний внесок у становлення експертно-криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ у цей період належить професорам Харківського університету О.Д. Кісільову та О.М. Покровському, які, працюючи у 1921–1922 роках у Центrorозшуку, активно розробляли інструкції із застосування криміналістичних методів і засобів у боротьбі зі злочинністю. Першому з них належить ініціатива щодо створення спеціальних курсів для підготовки працівників карного розшуку, на яких серед інших дисциплін вивчали антропометрію, словесний портрет, дактилоскопію. У жовтні 1925

р. кабінети науково-судової експертизи були перетворені в інститути науково-судової експертизи. Відтоді і починається плідна науково-дослідна й експертна діяльність українських експертних установ. М.С. Бокаріус був піонером-криміналістом у судовій медицині. Він перший поставив питання про обов'язкове викладання судової медицини на юридичних факультетах університетів. За його безпосередньої участі на юридичному факультеті Харківського університету був запроваджений курс криміналістики. М.С. Бокаріус, чиє ім'я має Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз, заснував журнал «Архів криминології та судової медицини», який почав виходити з 1926 р. Разом із професором М.С. Бокаріусом в інституті працювали досвідчені криміналісти О.О. Єлісеєв, С.Д. Каплан, В.Я. Павленко, які зробили вагомий внесок у розвиток судової експертизи.

До початку 30-х рр. ХХ ст. завершується перший етап становлення криміналістики й розвитку криміналістичних знань в Україні. Другий етап пов'язаний із відновленням зруйнованого господарства України у складі СРСР, запровадженням непу. Цей період характеризується бурхливим сплеском злочинності, посиленням репресій із боку центральних і місцевих органів влади. Поступово на зміну старим кадрам почали приходити молоді, що принесли з собою нові ідеї, нове бачення криміналістичних проблем. Третій період розвитку криміналістики в Україні починається після Другої Світової війни – з відновлення інститутів судових експертиз, які були зруйновані, а їхня апаратура – розграбована. У роки війни більшість співробітників інститутів були евакуйовані, частина їх пішла на фронт і боролася з ворогом [4, ст. 295-302]. Четвертий етап (1960–80-ті рр.) присвячений як загальним проблемам теорії криміналістики, так і теоретичним проблемам окремих її розділів. Інтерес вчених був викликаний проблемою предмета криміналістики у світлі вимог і досягнень науково-технічного прогресу. Сформована загальна теорія стала базою для формування спеціальних знань, сприяла всебічному дослідженню сутності попереднього розслідування, розробки й удосконалення засобів і методів боротьби зі злочинністю. П'ятий етап (1990-ті рр.) розвивається після розпаду СРСР. Ситуація, що склалася, змушувала громадян залишати місця проживання, змінювати сферу діяльності, мігрувати. У цей період відбувається розшарування суспільства, злочинність різко зростає. Велика кількість кримінальних справ значитися під назвою «темні справи», тобто справи порушуються в умовах відсутності даних про суб'єкта злочину [4, с. 311]. Виникнення, розвиток і використання криміналістичних знань в Україні безпосередньо пов'язані з науковою і практичною діяльністю науково-дослідних інститутів Міністерства Юстиції України, кафедр криміналістики Київського й Одеського університетів, Національною юридичною академією ім. Я. Мудрого.

Сьогодні не існує єдиного визначення, що таке криміналістика. Історія розвитку криміналістики дає можливість краще зрозуміти витоки, соціальну функцію та тенденції розвитку криміналістики. Пізніше аналогічні підрозділи виникають і на регіональному рівні.

Література

1. Біленчук П. Криміналістика та судове експертознавство на сучасному етапі розвитку. *Юридичний вісник України*. 2019. № 8. С. 10-11.

2. Біленчук П.Д., Обіход Т.В. Правове регулювання та національна програма України в галузі ядерної криміналістики. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 260–264.

3. Криміналістика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / К.О. Чаплинський, О.В. Лускатов, І.В. Пиріг, В.М. Плетенець, Ю.А. Чаплинська. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.

УДК 343.13:343.98(043.2)

Джура В.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Пацеля Г.А., к.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Питання ідентифікації особи при проведенні досудового розслідування залишається актуальним та доволі дискусійним. Всі кримінальні правопорушення вчиняються людьми, а отже ідентифікувати особу злочинця є ключовим питанням для об'єктивного прийняття рішення в кримінальному провадженні. Вчення про криміналістичну ідентифікацію займає важливе місце та відіграє провідну роль як у теорії криміналістики, так і на практиці. Дана наука виступає ідентифікаційним процесом, що здійснюється різними методами пізнання істини [2, с. 6]. Криміналістична ідентифікація - це процес встановлення тотожності конкретного матеріального об'єкта шляхом його виділення із певної сукупності об'єктів за неповторним комплексом ознак, які були відображені при обставинах, що пов'язані з кримінальним правопорушенням [1, с. 15]. Для викриття осіб, які вчинили злочин та встановлення їхньої особи застосовується криміналістична ідентифікація особи.

Важливе значення для досудового розслідування та розкриття кримінального правопорушення має формування образу особи, яку потрібно встановити, характерні ознаки, які виділяють її з-поміж інших осіб. Встановлення особи людини в загальному розумінні - це встановлення